

двіщення кількості номенклатури вантажів, які підпадають під оподаткування. Україна вже отримала повідомлення з цього приводу з Латвії, Польщі, Молдови, інших країн ЄС і Міжнародного транспортного союзу.

Висновки

З метою запобігання надмірного негативного впливу в короткострокові та довгострокові періоди світової кризи на зовнішньоекономічну діяльність транспортної інфраструктури необхідно:

- вирішити питання щодо доцільності вступу в Митний союз;
- закріпити та стабілізувати ринок транспортних послуг з традиційними країнами – партнерами по зовнішньоекономічній діяльності;
- посилити увагу до пошуку та освоєння ринків транспортних послуг у нових центрах зростання та країнах, які демонструють високу динаміку розвитку;
- активізувати діяльність економічної дипломатії за кордоном щодо надання всебічної підтримки у просуванні транспортних послуг України;
- привести техніко-економічні параметри міжнародних транспортних коридорів на території України до стану відповідності світовим нормам й стандартам, адже за субіндексом якості інфраструктури в Індексі глобальної конкурентоспроможності у 2012 році (якість автошляхів, якість залізничної інфраструктури, якість портової інфраструктури, якість авіаційної інфраструктури, доступний кілометраж посадкових смуг) Україна посідає нині лише 71-ше місце серед 155 країн світу;
- запровадити сучасні технічні та правові інструменти із забезпечення митного контролю при перетині кордону вантажами та пасажиром у терміни, прийнятні у світовій практиці, що дозволить сприяти транзитним і експортно-імпорт-

ним перевезенням, адже наразі митне очищення та технічний контроль в Україні складають для експорту 3 дні, для імпорту – 7 днів, що є неприпустимим для зовнішньоекономічних вантажопотоків (тоді як сучасні технології митного очищення та контролю, наприклад технології сканування, дозволяють зробити це за 30–60 хвилин);

- запровадити ефективні транспортно-логістичні технології перевізних систем, що забезпечують зниження транспортних витрат у всіх секторах економіки.

Список використаних джерел

1. Бакаев А. Международные транспортные коридоры Украины: сети и моделирование. Т. 1. Наземные виды транспорта / А.А. Бакаев, С.И. Пирожков, Ю.А. Кутах. – К.: КВЕТТ, 2003. – 622 с.
2. Богомоллова Н.І. Організаційно-економічні принципи розвитку системи комплексного транспортного сервісу / Н.І. Богомоллова, М.М. Андрієнко // Вісник ЧДТУ. – 2008. – №32. – С. 120–127.
3. Кулаев Ю.Ф. Економіка залізничного транспорту: [навч. посіб.] / Ю.Ф. Кулаев. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006.
4. Новікова А.М. Україна в системі міжнародних транспортних коридорів: [монографія] / А.М. Новікова. – К.: НІПМБ, 2003. – 494 с.
5. Пащенко Ю.Є. Транспортно-дорожній комплекс України в процесах міжнародної інтеграції: [монографія] / Ю.Є. Пащенко, О.І. Никифороук. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008. – 192 с.
6. Ейтутіс Г.Д. Основні моделі управління залізницями / Г.Д. Ейтутіс // Залізничний транспорт України. – 2007. – №6.
7. Сич Е.М. Закони економіки транспорту: [монографія] / Е.М. Сич, В.М. Кислий. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2009.
8. Цветов Ю.М. Основи організації транспортного забезпечення зовнішньоекономічних торговельних зв'язків України / Ю.М. Цветов, Ю.Й. Едін, М.В. Макаренко та ін. – К.: ВАТ «ІКТП-Центр», 2000. – 58 с.
9. Статистичний бюлетень «Експорт, імпорт і транзит вантажів за 2011 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2012.

О.В. БАТРАК,

аспірант, Київський національний університет технологій та дизайну

Методичні положення та методика діагностики фінансового стану підприємства

Стаття присвячена проблемам проведення діагностики фінансового стану підприємства. На основі аналізу теоретичних засад здійснення фінансової діагностики розроблено методичні положення діагностики фінансового стану підприємства та обґрунтовано основні етапи її проведення.

Ключові слова: фінансова діагностика, фінансовий стан підприємства.

Статья посвящена проблемам проведения диагностики финансового состояния предприятия. На основе анализа теоретических основ осуществления финансовой

диагностики разработаны методические положения диагностики финансового состояния предприятия и обоснованы основные этапы ее проведения.

Ключевые слова: финансовая диагностика, финансовое состояние предприятия.

The article is devoted to the problems of diagnostics of enterprise. On the basis of the theoretical foundations of financial diagnostics methodical provision of diagnostics financial situation and proved the main stages of its implementation.

Keywords: *financial diagnosis, financial position.*

Постановка проблеми. Ефективне функціонування та розвиток сучасних підприємств безпосередньо залежить від досконалості фінансового менеджменту, що об'єктивно підвищує вимоги до гнучкості системи управління та компетентності персоналу, методів та інструментарію прийняття обґрунтованих оперативних та стратегічних рішень. Необхідно підкреслити, що ефективність управлінських рішень часто залежить не стільки від кількості наявної інформації, як від її якості, досконалості системи показників, які характеризують фінансовий стан досліджуваного об'єкта, глибину їх обробки, узагальнення та представлення даних в належній та зрозумілій формі. Це свідчить про актуальність проблеми розробки цілісної системи збору, обробки, передачі та зберігання даних, а також їх аналізу з метою прийняття рішень щодо управління досліджуваним об'єктом. Усі ці завдання вирішуються розробкою та впровадженням цілісної системи фінансової діагностики на підприємстві.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням фінансової діагностики приділено увагу в працях таких вітчизняних та іноземних вчених: Т. Берднікова, А. Вартанов, В. Герасимчук, А. Градов, П. Єгоров, Е. Коротков, Ю. Лисенко, Б. Літвак, О. Олексюк, Н. Родіонова, В. Раппорт, В. Савчук, Р. Сайфулін, З. Соколовська, О. Стоянова, Н. Чумаченко, Г. Швиданенко, А. Шеремет. Проте деякі проблеми залишаються дискусійними і недостатньо розробленими, зокрема стосовно предметної області фінансової діагностики, та потребують вирішення як у теоретичному, так і в практичному аспектах. До кола завдань формування системи фінансової діагностики підприємства необхідно віднести: розробку системи цільових показників та вибір методики здійснення фінансової діагностики; одержання інтегральної оцінки рівня фінансового стану для обґрунтування програм та заходів фінансово-економічного спрямування і розробки фінансової стратегії підприємства [4].

Аналіз наукової літератури показав, що фінансова діагностика як процес наукового дослідження (контролю, аналізу, узагальнення та прогнозування даних) використовує свої інструменти та методи для досягнення поставлених цілей та обґрунтування ефективних управлінських рішень. Методологічну основу процесу фінансової діагностики складають методи і прийоми, що застосовуються при її здійсненні.

Комплекс науково-методичного інструментарію фінансової діагностики узгоджується з методами її проведення, які за ступенем обґрунтованості поділяють на формалізовані і неформалізовані.

До формалізованих методів фінансової діагностики відносять найбільш об'єктивні методи, в основу яких покладено науково обґрунтовані, жорсткі зв'язки і перевірені практикою аналітичні залежності – балансовий, диференційний, логарифмічний, інтегральний, ланцюгових підстановок, виділення впливу окремих факторів, абсолютних різниць, від-

соткових чисел, простих і складних відсотків, дисконтування та ін. [3].

До неформалізованих методів відносять методи, в основі яких лежать характеристики аналітичних процедур на логічному рівні, побудовані здебільшого на інтуїтивному відчутті, досвіді та знаннях аналітики – психологічні, морфологічні, порівняльні, аналогії, експертних оцінок і прогнозних сценаріїв, побудови системи показників, аналітичних таблиць, визначення абсолютних і відносних змін величин різних статей балансу за звітний період, розрахунок частки окремих статей у загальній валюті балансу (вивчення структури статей балансу на звітну дату) [3].

Прийоми, що використовуються у фінансовій діагностиці за глибиною аналізу поділяються на спрощені та розгорнуті.

До спрощених прийомів фінансової діагностики відносять [3]:

- вертикальний (структурний) аналіз – вивчення структури статей балансу на звітну дату за допомогою процентного визначення впливу різних факторів на кінцевий фінансовий результат (розрахунок частки окремих статей у загальній валюті балансу);

- горизонтальний аналіз (в динаміці) – порівняння кожної позиції звітності поточного періоду з попереднім і визначення їх абсолютних та відносних змін;

- аналіз за допомогою коефіцієнтів – вивчення рівня і динаміки відносних показників фінансового стану, що розраховуються як відношення величин балансових статей чи інших абсолютних показників, отриманих із форм звітності (розрахунки відношень між окремими фінансовими показниками діяльності підприємства, визначення взаємозв'язків показників).

До розгорнутих прийомів фінансової діагностики належать:

- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом і визначення тренду як основної тенденції динаміки показників, вільної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто складається прогнозний аналіз фінансового стану підприємства);

- порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими видами діяльності, а також міжгосподарський аналіз показників підприємства порівняно з конкурентами або із середньогалузевими показниками;

- факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів на результативний показник детермінованих або стохастичних прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи поєднують у загальний результативний показник.

Метою статті є обґрунтування принципів і методів фінансової діагностики як елемента фінансового менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Фінансова діагностика підприємства передбачає систематичну й усебічну оцінку його діяльності з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Головною метою фінансової діагностики підприємства є об'єктивна, точна і надійна оцінка динаміки розвитку підприємства, його фінансового стану та фінансового механізму, що являє собою комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених форм, методів, важелів, інструментів та стимулів за допомогою яких забезпечується формування і ефективне використання фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності з метою забезпечення потреб власників і населення держави.

Предметною областю фінансової діагностики виступають: фінансовий стан підприємства – як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства; результативні показники фінансової діяльності підприємства як результат реалізації сукупності виробничо-господарських факторів, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів; бізнес-процеси підприємства; система фінансового менеджменту підприємства; фінансовий потенціал підприємства та його внутрішні резерви.

Останнім часом особливої актуальності стали набувати питання діагностики фінансового стану, результати якої використовуються для обґрунтування управлінських рішень у фінансовому менеджменті. Це обумовлює необхідність створення системи фінансової діагностики на підприємстві з метою дослідження фінансової стійкості та рентабельності підприємства; визначення ефективності використання підприємством оборотних і необоротних активів; визначення забезпеченості підприємства власними оборотними коштами; оцінки динаміки ліквідності та платоспроможності підприємства; визначення стану підприємства на фінансовому ринку; оцінки ділової активності, конкурентоспроможності та ефективності використання фінансових ресурсів; комплексного обґрунтування інвестиційних проектів і стратегій підприємства; оцінки фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємства та контролю за досягненням цільових показників.

Отже, фінансова діагностика підприємства – це сукупність досліджень для з'ясування цілей його функціонування, способів їх досягнення і виявлення недоліків та внутрішніх резервів за допомогою фінансових методів, інструментів та коефіцієнтів. Фінансова діагностика є методом пізнання ефективності фінансового механізму підприємства, проце-

сів формування та використання фінансових ресурсів для його фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Результатом фінансової діагностики є оцінка фінансового благополуччя підприємства, стану його майна, швидкості обертання всього капіталу та його окремих частин, ефективності використання коштів.

У ринкових умовах господарювання користувачами інформації, одержаної в результаті проведення фінансової діагностики підприємства, виступають: акціонери та засновники підприємства, яких цікавить рентабельність акціонерного капіталу; менеджери підприємства, яким фінансова діагностика надає достовірну інформацію про ефективність управління підприємством; інвестори, що вкладають капітал із певним рівнем ризику з метою отримання доходу від нього; кредитори, яких цікавить платоспроможність підприємства і ризик неповернення позичкових коштів; працівники підприємства, зацікавлені в отриманні інформації про здатність підприємства своєчасно виплачувати заробітну плату; постачальники матеріально-технічних ресурсів для з'ясування платоспроможності суб'єкта господарювання; споживачі продукції (клієнти підприємства), зацікавлені в стабільності фінансового стану як запоруки вчасних поставок товарів; державна податкова служба для з'ясування надходжень до бюджету; страхові компанії для визначення можливості настання страхового випадку; органи державного управління та суспільні організації, зацікавлені в економічному добробуті держави і регіону.

Основні ознаки, за якими класифікуються види фінансової діагностики, представлені в табл. 1.

У табл. 2 представлено базові принципи, на яких ґрунтується процес фінансової діагностики підприємства.

Зважаючи на особливості визначеної предметної області, автором зроблено висновок, що система діагностики фінансового стану підприємства повинна бути наділена властивостями системи, що розвивається, тобто мати базову оболонку для наповнення інформацією, яку можна модифікувати та вдосконалювати. Погоджуючись у цілому з переліком особливостей системи стратегічної діагностики фінансово-господарської діяльності необхідно відзначити, що для системи діагностики фінансового стану підприємства характерні: цілеспрямованість, цілісність, повнота та прозорість, гнучкість, об'єктивність, динамічність, циклічність, ефективність, адаптивність та перспективність.

Таблиця 1. Класифікація видів фінансової діагностики діяльності підприємства [3]

Ознака	Види діагностики
За масштабом дослідження	Галузева та міжгалузева
За часовим лагом	Прогнозна та ретроспективна
За суб'єктами проведення діагностики	Внутрішня та зовнішня
За метою діагностики	Комплексна (загальна) та вибіркова (проблемна)
За функціональною сферою діяльності підприємства	Операційна Інвестиційна Управлінська Маркетингова Інноваційна

Таблиця 2. Принципи фінансової діагностики підприємства [3]

Принцип	Характеристика
Науковості	Використання сучасних наукових методів і прийомів дослідження стану об'єкта
Комплексності	Врахування усіх факторів впливу на об'єкт дослідження
Системності	Створення системи фінансової діагностики у контексті загальної стратегії економічного розвитку підприємства
Об'єктивності	Використання ефективних методів та прийомів з метою мінімізації суб'єктивізму у дослідженнях
Конкретності	Забезпечення чіткого цільового спрямування дослідження фінансових відносин (факторів)
Точності	Дослідження реальних фінансових процесів
Надійності	Забезпечення власників підприємства достовірною інформацією про результати фінансової діагностики
Інтегрованості	Цільове спрямування та органічне поєднання специфіки бізнесу й інтересів власників підприємства
Своєчасності	Врахування динамічності господарської діяльності та статичності оцінок при підготовці оперативної інформації про стан об'єкта дослідження
Ефективності	Співставлення результатів фінансової діагностики з поточними витратами на її здійснення

Спираючись на результати проведених досліджень, розроблено методичний підхід щодо здійснення внутрішньої діагностики фінансового стану, який включає такі основні етапи.

I етап. Формулювання мети та визначення переліку цільових показників. При проведенні діагностики фінансового стану підприємства основними групами показників є показники ліквідності, показники ділової активності, показники рентабельності і показники платоспроможності підприємства.

II етап. Організація процесу спостереження (збирання даних) та підготовка інформації для діагностики. Кожна група показників фінансового стану оцінюється за сукупністю одиничних показників, які сформовано відповідно до стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності і адаптовано для використання в системі фінансового менеджменту підприємства. Для кожного з показників, які підлягають аналізу в системі діагностики фінансового стану підприємства, необхідно встановити: форми представлення даних та джерела інформації (оперативні дані або дані форм звітності); терміни подання даних та відповідальні особи.

У разі, якщо дані у встановленій для діагностики формі відсутні (раніше подібний аналіз не проводився), необхідно розробити нові форми та бланки звітності для підрозділів, відповідальних за подання такої інформації осіб, а в разі потреби – організувати проведення спеціальних вибіркового обстежень.

III етап. Оцінювання та первинний аналіз одиничних показників. Для знаходження рівня показників та їх інтерпретації в практиці аналізу використовують різноманітні методи. Так, зокрема, при оцінці одиничних показників фінансової стійкості підприємства для кожного розрахункового параметра визначають деякі межі його змін у часі. При цьому виходять з припущення, що для будь-якого параметра можливо визначити, які значення параметрів є прийнятними, нормальними або кризовими, враховуючи поточний стан підприємства.

IV етап. Розрахунок групових та інтегрального показників фінансового стану підприємства. Після визначення одиничних показників за кожним з блоків показників фінансового стану розрахунок групових рекомендується здійснювати методом адитивної згортки за формулами:

$$\begin{aligned}
 ПЛ &= \sum_{i=1}^n a_i \cdot d_i^{ПЛ}, \quad ПДА = \sum_{j=1}^m \beta_j \cdot d_j^{ПДА}, \\
 ПР &= \sum_{k=1}^l \gamma_k \cdot d_k^{ПР}, \quad ПП = \sum_{o=1}^l \varphi_o \cdot d_o^{ПП},
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

де *ПЛ* – показники ліквідності, *ПДА* – показники ділової активності, *ПР* – показники рентабельності, *ПП* – показники платоспроможності і, відповідно, складові загального показника фінансового стану підприємства;

$d_i^{ПЛ}, d_j^{ПДА}, d_k^{ПР}, d_o^{ПП}$ – одиничні показники складових елементів загального показника фінансового стану підприємства;

$a_i, \beta_j, \gamma_k, \varphi_o$ – показники вагомості одиничних показників за складовими загального показника фінансового стану підприємства.

Інтегральний показник фінансового стану підприємства (*I*) пропонується визначати згортянням одержаних на попередньому етапі групових показників за формулою:

$$I = 0,25 \cdot ПЛ + 0,25 \cdot ПДА + 0,25 \cdot ПР + 0,25 \cdot ПП. \tag{2}$$

У даній формулі використовуються однакові (0,25) значення вагомості кожного групового показника, що відповідає основному принципу комплексної оцінки – збалансованості чотирьох складових фінансового стану підприємства (показників ліквідності, ділової активності, рентабельності та платоспроможності).

V етап. Аналіз та інтерпретація даних, розробка рекомендацій щодо підвищення фінансової результативності діяльності підприємства. На даному етапі доцільним є проведення багатовимірного аналізу, яким передбачається аналіз показників фінансового стану та показників фінансового потенціалу. Оцінка (інтерпретація) одержаних результатів, а саме висновки щодо стану та тенденцій зміни цільових показників, оцінка динаміки розвитку досліджуваних процесів є базою для прийняття управлінських рішень, розробки та коригування стратегії фінансового розвитку підприємства.

VI етап. Короткострокове прогнозування цільових показників здійснюється з метою виявлення тенденцій їхнього розвитку за умов, що склалися. Прогнозування включає (як обов'язковий етап) побудову відповідних одновимірних та багатовимірних моделей.

VII етап. Візуалізація та документування даних (складання звіту за результатами фінансової діагностики). Підприємствам за результатами діагностики рекомендується складати два види звітів: для внутрішнього використання в процесі управління фінансовим розвитком та для зовнішніх користувачів – зацікавлених сторін. Інформація внутрішнього використання має бути більш детальною та дозволяти проводити аналіз як на рівні первинних та проміжних даних, так і результативних показників.

Висновки

Найважливішою складовою ефективного управління є забезпечення стабільного розвитку підприємства, необхідною умовою якого є оптимізація його фінансового стану. Це визначає необхідність створення системи діагностики фінансового стану підприємства як результату взаємодії всіх елементів фінансового менеджменту, індикатора забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення розрахунків за своїми зобов'язаннями. Фінансова діагностика є багатофакторною системою

підтримки прийняття управлінських рішень, заснованою на новій концепції управління. Така система покликана забезпечувати комплексне виявлення, аналіз, усунення та прогностування проблем підприємства з метою розробки випереджувачих заходів, спрямованих на досягнення його стратегічних та тактичних цілей.

Список використаних джерел

1. Андреева В.Г. Механизмы диагностики управления финансовой деятельностью предприятия / В.Г. Андреева // Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право. – 2002. – С. 158–163.
2. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Т.Б.Бердникова. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 210 с.
3. Васенко В.К. Фінансова діагностика і санація діяльності підприємства. Монографія. – Черкаси: Видавництво СУЕМ, 2009. – С. 55–85.
4. Мороз О.В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах. Монографія О.В. Мороз., О.А. Сметанюк – УНІВЕРСУМ – Вінниця 2006. – С. 5.

О.В. БРЕЗІЦЬКА,

асистент кафедри фінансів, обліку і аудиту Інституту економіки і менеджменту, Національний авіаційний університет

Умови та закономірності формування організаційно-цільового механізму управління вартістю авіатранспортного підприємства

У статті розглянуто концепцію цінності авіакомпанії та основні закономірності формування організаційно-цільового механізму управління вартістю авіапідприємства, розроблено новий корпоративно-капіталізований підхід до визначення ринкової вартості авіапідприємства.

Ключові слова: вартість, механізм управління, методи оцінки, цінність компанії, максимізація вартості, інвестиційна привабливість.

В статье рассмотрена концепция ценности авиакомпании и основные закономерности формирования организационно-целевого механизма управления стоимостью авиапредприятия, разработан новый корпоративно-капитализированный подход к определению рыночной стоимости авиапредприятия.

Ключевые слова: стоимость, механизм управления, методы оценки, ценности компании, максимизация стоимости, инвестиционная привлекательность.

The paper considers the concept of value flights and basic patterns of organizational purpose vehicle management cost airline, developed a new corporate-capitalized approach to determine the market value of the airline.

Keywords: cost, control mechanism, evaluation methods, the value of the company to maximize value, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Об'єднавши в собі весь попередній досвід розвитку концепцій управління, вартісний підхід відображає якісний стрибок в ідеології оцінки та прийняття управлінських рішень. Від традиційного аналізу фінансових результатів за період та їх зіставлення з аналогічними показниками минулого менеджмент переходить до довгострокового прогнозу грошових потоків і безперервного моніторингу випереджальних нефінансових індикаторів. Найважливішою проблемою стає максимізація вартості компанії, а головною відмінною рисою корпоративного управління – націленість у майбутнє. Існує велика кількість методів збільшення вартості підприємства, в основу яких покладено три відомі підходи щодо визначення кількісної величини. Проте жоден з існуючих методичних підходів не враховує корпоративний статус підприємства, внаслідок чого розрахунковий результат не орієнтований на зростання інвестиційної активності суб'єктів ринку авіаперевезень.